

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Загальний рух населення в Україні у 2001 – 2011 рр.

Приріст, тис. осіб			
Рік	Природний	Міграційний	Загальний
2001	-369.5	-152.2	-521.7
2002	-364.2	-33.8	-398.0
2003	-356.8	-24.2	-381.0
2004	-334.0	-7.6	-341.6
2005	-355.9	+4.6	-351.3
2006	-297.7	+14.2	-283.5
2007	-290.2	+16.8	-273.4
2008	-243.9	+14.9	-229.0
2009	-194.2	+13.4	-180.8

Мігранти-чоловіки зайняті переважно у сфері будівництва. У Росії також спостерігається підвищена частка зайнятих у сфері зв'язку та транспорту, у Польщі - в сільському господарстві. Серед жінок, які працюють у Росії, найбільша зайнятість спостерігається у торгівлі та будівництві, у Чехії - в громадському харчуванні і промисловості, у Польщі та Італії - в сільському господарстві та в якості домашньої прислуги.

Можна погодитись з Ткаченко В.А., що при вивченні категорії трудовий потенціал, перед дослідниками постає багато проблем:

- трудовий потенціал являє собою подвійний об'єкт дослідження – труд та підприємництво;
- трудовий потенціал – єдиний фактор виробництва в економіці, здатний до самовідтворення;
- трудовий потенціал – слабо детермінований об'єкт, здатний істотно змінювати свій стан, структуру, поведінку;
- трудовий потенціал є неоднорідним – всередині об'єкта є велика кількість різноманітних економічних інтересів, які є рушійною силою не тільки трудових ресурсів, але і всієї соціально – економічної системи. [1, 49]

Висновки. Незважаючи на певні позитивні зрушення, демографічна ситуація в Україні залишається складною. Відсутні об'єктивні підстави призупинення існуючої тенденції скорочення загальної чисельності населення. Отже, закономірністю сучасних демографічних процесів в Україні є динамічне зменшення населення, спричинене низкою основних чинників, серед яких найважливішим слід вважати низький рівень народжуваності, що зумовлений, у свою чергу, соціально-економічними чинниками. Виходячи з аналізу демографічної ситуації, у перспективі необхідно очікувати зменшення приросту трудових ресурсів і переорієнтуватися на впровадження технологій, які спрямовані на скорочення кількості працюючих та підвищення продуктивності праці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Технологічний імператив розвитку інтелектуального потенціалу України: наук.-концепт. альманах у 7 кн. – Д.: Моноліт, 2010. – Кн. 5: Філософія оперативного управління віртуальними підприємствами: монографія / В.А. Ткаченко, Б. І. Холод, Я. Г. Берсуцький [та ін.]; за наук ред. д.е.н., проф. В. А. Ткаченко. – 448 с.
2. Шаповал А. Демографічний стан і проблеми відтворення населення України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1691/>
3. Потенціал, національної промисловості: цілі та механізм ефективного розвитку / [Кідзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю.В. Кідзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2009. – 928 с.
4. Державна служба статистики. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Шваб Л.І. Вплив трудового потенціалу на основні тенденції економічного розвитку та інвестиційну привабливість промислових підприємств в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_1/55.pdf

РЕЗЮМЕ

В статті розглядається вплив демографічної кризи на формування трудового потенціалу промислового підприємства. Визначено загальні риси сучасного стану демографічної ситуації в Україні.

Ключові слова: демографічна криза, трудовий потенціал, промислові підприємства.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается влияние демографического кризиса на формирование трудового потенциала промышленного предприятия. Определены общие черты современного состояния демографической ситуации в Украине.

Ключевые слова: демографический кризис, трудовой потенциал, промышленные предприятия.

SUMMARY

The article examines the impact of the demographic crisis on the formation of the labor potential of the industrial enterprise. Common features of the modern state of the demographic situation in Ukraine are identified.

Keywords: demographic crisis, employment potential, industrial enterprises.

ЭНЕРГОРЕСУРСНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК ОСНОВА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Кошеленко В.В., старший преподаватель кафедры международной экономики ДонНУ

Постановка проблемы. В последние десятилетия ушедшего века наиболее значительным явлением в мировом хозяйстве стали динамично развивающиеся процессы глобализации как качественно нового, современного этапа интернационализации производства. Благодаря информационным технологиям и возможностям размещения производств с неполным циклом в разных странах международное разделение труда стало не просто постулатом, а реальностью. Развитию глобализационных процессов в значительной степени способствует и возросшая роль международных экономических институтов, в рамках и по правилам которых действует большая часть мировой экономики. В то же время наблюдается все углубляющийся разрыв в показателях экономической динамики развитых, развивающихся и в особенности слаборазвитых стран, что в значительной степени является производной глобализации и требует усиления контроля за формами и методами ее развития.

В развитии мировой экономики в целом и каждого государства в частности огромную роль играет комплекс проблем, связанных с добычей и использованием энергетических ресурсов. На современном этапе функционирования экономики эти проблемы наиболее актуальны, так как большинство природных топливных ресурсов находятся на грани исчерпания, и человечество пока не имеет в своем распоряжении столь же эффективных и массово используемых энергоресурсов. Поэтому обостряется конкурентная и ценовая ситуация на рынках традиционных

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

топливных ресурсов, заставляя правительства стран и отдельных субъектов хозяйствования пересматривать свою энергетическую политику, трансформируя ее в соответствии с кризисной ситуацией на мировом рынке.

В работе раскрываются специфические особенности мирового рынка энергоносителей, который за рассматриваемый период стал источником нескольких потрясений в мировой экономике. Для этого рынка характерны резкие взлеты цен, рост неустойчивости спроса и предложения. Именно он представляет для Украины наибольший интерес, поскольку в этой области возникает самое значительное отрицательное сальдо торгового баланса страны.

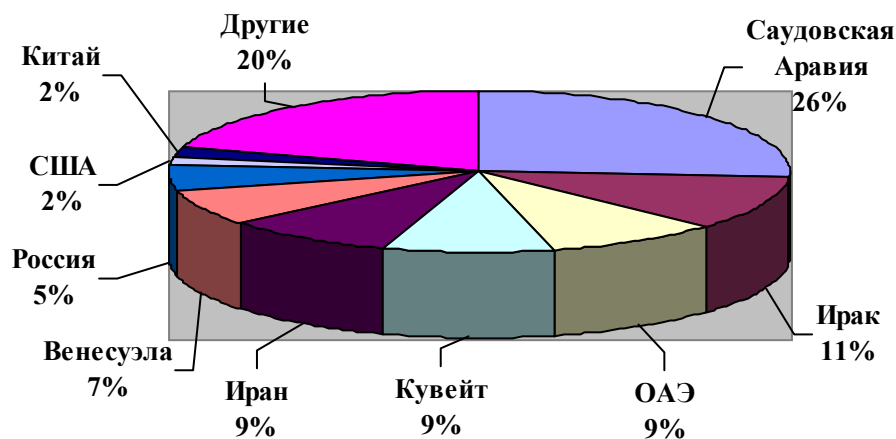
Анализ основных исследований и публикаций. Существенный вклад в формирование и развитие методологических основ рассматриваемых вопросов внесли работы Л.И. Абалкина, Х. Беренса, Б.В. Губского, Дж. Вайнера, К. Мейера, С.В. Мочерного, П. Линдберга, Н. Капустина, Дж. Мида и др. Однако, несмотря на многочисленность исследований, относительно решения проблем энергетического комплекса страны, недостаточно изучена область развития этого сектора экономики в условиях глобальной среды.

Цель статьи - оценка энергоресурсного потенциала национальной экономики в условиях глобализационных процессов.

Изложение основного материала исследования. Природные ресурсы являются важным, но не обязательным условием развития экономики. Достижения научно-технического прогресса ведут к тому, что воздействие природно-ресурсного фактора на экономику развитых стран заметно ослабевает. В последние десятилетия быстро развивались страны, где отсутствуют необходимые полезные ископаемые (Япония, Южная Корея, Сингапур). Но при прочих равных условиях наличие богатых и разнообразных природных ресурсов дает странам - их обладателям дополнительные преимущества.

Наиболее часто природно-сырьевые ресурсы отождествляются с минеральными ресурсами. Нередко в силу особой значимости топлива используют сочетание «минеральное сырье и топливо». Мировые прогнозные геологические запасы минерального топлива превышают 12,5 трлн. т у.т. При современном уровне добычи этих ресурсов должно хватить на 1000 лет. Эти запасы состоят из угля, нефти и газа, а также сланцев и торфа [1].

Разведанные запасы нефти на конец 2010 года оценивались чуть более, чем 160 млрд. т (прогнозные оценки - 740 млрд. т). Кроме того, вероятные запасы нефти из нетрадиционных источников — горючих сланцев и битуминозных песков — составляют до 650 млрд. т. Географически в мире они распределяются следующим образом: на Ближнем и Среднем Востоке (в Саудовской Аравии, Кувейте, Иране, Ираке) — 60%, в Африке (в Нигерии, Алжире, Ливии) — 10%, в Северной Америке — 5,7%, в Центральной и Южной Америке — 9,8%, в Западной Европе — 11,3% (рис. 1.) [1, 5].

Рис.1. Распределение запасов нефти по регионам мира на конец 2010 года, %

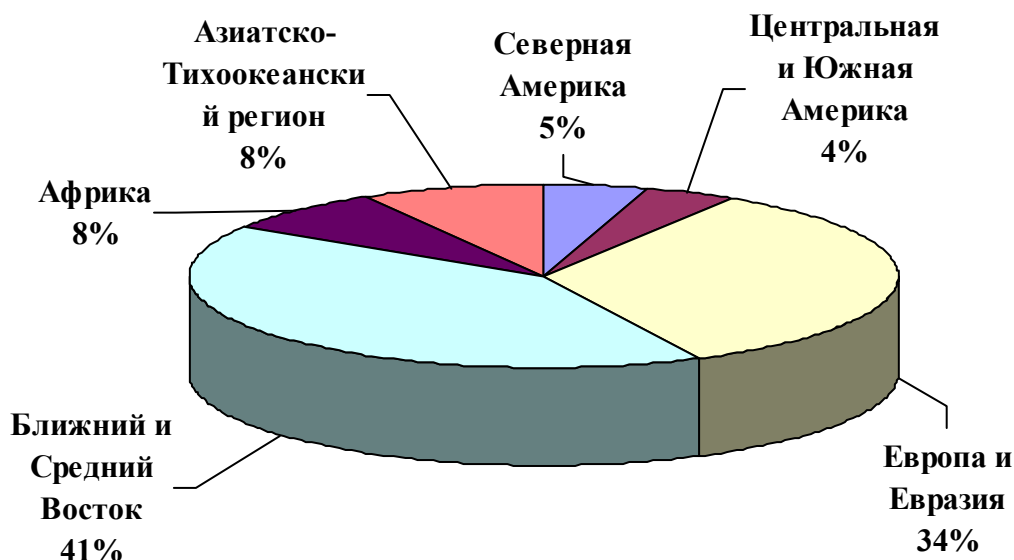
Большая часть мировых запасов нефти сосредоточена в странах ОПЕК (76%). В настоящее время около половины традиционных запасов нефти приходится на прибрежные шельфы. Среди стран, имеющих наибольшие запасы нефти следует выделить Саудовскую Аравию (21% от мировых запасов), Иран (10,9%), Ирак (9,1%), Кувейт (8,1%) [5].

Жизнь неоднократно опровергала предположения о скором исчерпании запасов нефти в мире. За вторую половину XX в. были открыты гигантские месторождения ее в странах Персидского залива, Северной Африки, Западной Сибири, на Аляске, в Северном и Каспийском морях, Северном Ледовитом океане. Следует также учитывать, что при ныне существующей технике добычи на поверхность извлекается в среднем не более 50% нефти, залегающей в недрах. Обеспеченность мировой экономики разведанными запасами нефти при современном уровне добычи (около 4 млрд. т в год) составляет 40 лет. При этом страны - члены ОПЕК могут сохранять нынешний объем нефтедобычи в течение 80 лет. В то же время в США этот показатель не превышает 10-12 лет. В России обеспеченность разведанными запасами нефти-22 года.

Со второй половины XX века получает очень широкое применение как сырье для ряда отраслей промышленности природный газ. Самым крупным потребителем газа является химическая промышленность. Разведанные запасы природного газа за последние 20 лет выросли в 1,5 раза и оцениваются в 185 трлн. м³. Прирост объясняется как открытием ряда новых месторождений (в частности, в России - в Западной и Восточной Сибири, на шельфе Баренцева моря), так и переводом части геологических запасов в категорию разведанных. [3]. Крупнейшие разведанные запасы природного газа по данным на конец 2010 года сосредоточены в России (23,4%), Иране (16%), Катаре (13,8%), Северной Африке (6,9%), Латинской Америке (5,1%), Северной Америке (4,8%), Западной Европе (3,8%) (см. рис. 2). Следует отметить, что на страны бывшего Советского Союза приходится в целом 30% всех разведанных запасов нефти в мире [1, 5].

Обеспеченность природным газом при современном уровне его добычи (2,4 трлн. м³ в год) составляет 71 год. Потребление природного газа является перспективным направлением, поскольку при его сгорании не наблюдаются отрицательные последствия, а также имеется хорошая ресурсная база.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Рис.2. Распределение запасов природного газа по регионам мира на конец 2010 года, %

Среди топливно-энергетических ресурсов наиболее велики в мире запасы угля. Среди общих ресурсов ископаемого органического топлива на уголь приходится (в зависимости от оценки) 65 - 90 %. Исторически он играл большую роль в мировом промышленном развитии. Разведанные запасы каменного и бурого угля составляют свыше 5 трлн.т, а геологические запасы, по отдельным оценкам, достигают 15 трлн. т. Если сопоставить цифру мировых запасов с мировой добычей угля, то окажется, что его хватит больше, чем на 500 лет - разведанных и на 2300 – геологических [3].

Угольные ресурсы разведаны в 75 странах мира. Крупнейшие месторождения угля сосредоточены в Европе и Евразии (33%), Азиатско-Тихоокеанском регионе (31,4%), Северной Америке (29,8%). Причем более 40% запасов приходится на страны ОЭСР и около 30% на страны бывшего Советского Союза (таблица 1).

Хотя общие запасы каменного угля большие и он есть во многих странах, на некоторые марки высококачественного - в частности коксующегося - они бедны. Например, Япония, Франция, Индия имеют немалые месторождения каменного угля, но испытывают дефицит коксующегося. Канадская черная металлургия работает на коксе, поступающем из США. А канадский коксующийся уголь экспортируется (преимущественно - в Японию).

Большие запасы каменного угля сосредоточены в Австралии, Канаде, ЮАР, где добыча неуклонно растет, что связано с наличием в Австралии и Канаде больших месторождений дефицитного коксующегося угля, а в ЮАР — расположенного близко к поверхности высококачественного энергетического угля, что сочетается с низкой стоимостью рабочей силы. Из государств Восточной Европы поставщиками каменного угля являются Россия, Украина, Польша. Наибольшими в мире импортерами каменного угля и кокса являются Япония, Франция, Италия, Канада. Поэтому основные потоки экспортного угля направляются в Японию и Западную Европу. Самые большие залежи бурого угля в США, Китае, ФРГ и России. Бурый уголь широко используется как сырье в химической промышленности и в энергетике. Например, в ФРГ в электроэнергетике используется около 85 % добытого бурого угля. На экспорт он попадает исключительно в виде брикетов [1].

Таблица 1.1.

Наиболее разведанные запасы угля [1, 5].

Страна	Каменный уголь, млн. т	Бурый уголь, млн. т	Всего, млн т	Доля в мировых запасах, %	Обеспеченность запасами, годы
1. США	108950	129358	238308	28,9	224
2. Россия	49088	107922	157010	19	481
3. Китай	62200	52300	114500	13,9	41
4. Австралия	36800	39400	76200	9,2	190
5. Индия	54000	4600	58600	7,1	114
6. Украина	15351	18522	33873	4,1	438
7. Казахстан	28170	3130	31300	3,8	273
8. ЮАР	30408	-	30408	3,7	121

Итак, анализируя вышеуказанные данные, можно сделать вывод, что большая часть мировых запасов топлива приходится на уголь (67%), затем идет нефть (18%), и меньше всего страны обеспечены запасами природного газа (15%). Однако, в структуре мирового энергопотребления в 2010 г. на уголь приходилось 27 %, тогда как на нефть - 40 %, природный газ - 23 %, ядерное топливо - 7,5%, гидроэнергию - 2,5 %. Американские специалисты Министерства энергетики предусматривают, что до 2015 г. мировые потребности в ТЭР возрастут на 54% в сравнении с уровнем 1995 г. Почти половина прироста потребления ТЭР (45%) будет определяться возрастанием энергетических потребностей "азиатских драконов". Такое возрастание обуславливается тем, что развитие промышленного сектора является основным звеном их быстрого экономического роста (в частности, Китая, Индии). Согласно прогнозу, для стран Восточной Европы и бывшего СССР в два следующих десятилетия предусматривается возрастание ежегодного потребления ТЭР на 1,8%, что значительно уступает азиатским странам. Потребности в природном газе будут возрастать наиболее динамично (ежегодно свыше 3%) и будут опережать потребление угля в промышленности и производстве электроэнергии. Более всего возрастание потребления газа предусматривается в развивающихся странах (в азиатских странах предусматривается возрастание потребления газа ежегодно на 8%).

Мировая добыча нефти и газа будет непрерывно нарастать, хотя и с замедлением темпа роста. В отличие от прошлого столетия почти половину объема жидких и газообразных углеводородов прогнозируется получить из нетрадиционных типов природного сырья. В настоящее время из нетрадиционных источников (битумов, высоковязкой нефти, горючих сланцев) производится только 5 % синтетической нефти и менее 1 % газа (метан угольных пластов). Для широкомасштабного освоения нетрадиционных источников энергии потребуются как усовершенствование существующих технологий, так и создание способов разработки скоплений газогидратов и месторождений с низкопроницаемыми коллекторами. Кроме того, предстоит осваивать месторождения, залегающие на больших глубинах на суше и на море,

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

что также приведет к многократному росту стоимости добычи.

В ближайшие десятилетия закончится эпоха «дешевых» углеводородов. Из месторождений в среднем по миру извлекается лишь 30–35 % запасов нефти, но при применении новейших технологий (компьютерные системы управления разработкой, многоствольное и горизонтальное бурение, закачка активных химических реагентов, перегретого пара и т. д.) коэффициент извлечения увеличивается в 1,5–2 раза.

Уголь, который по уровню запасов опережает в мире все другие виды ископаемого топлива, сохранит свое значение первичного энергоносителя вместе с нефтью и природным газом. Научно-технический прогресс приведет к широкому внедрению автоматизированных систем добычи угля с использованием новых механизмов и робототехники. Применение принципиально новых способов сжигания угля многократно сокращает выбросы в атмосферу вредных веществ и увеличивает коэффициент действия энергетических установок. Новыми направлениями в использовании угля являются обогащение и очистка сырья, водоугольные смеси, углехимическое производство синтетического жидкого топлива, аммиака, метанола, удобрений. По прогнозам, уголь останется одним из лидеров топливно-энергетического комплекса и его роль в мировом энергобалансе составит 20–22 %. Громадные мировые запасы угля позволяют многократно увеличить добычу, что в значительной мере будет определяться темпами внедрения новых экологически чистых технологий сжигания угля.

Выводы. В XXI в. нефть, газ и уголь останутся основными источниками мировой энергетики. Высокая эффективность этих источников энергии имеет большое значение для устойчивого развития человечества. Вместе с тем стратегия развития мировой энергетики должна учитывать перспективы использования экологически чистых источников энергии и новейших технологий их освоения, что позволит гарантировать энергобезопасность нашей цивилизации. Энергетические ресурсы на данный момент сконцентрированы в небольшом числе стран, которые получают возможность существенно наращивать свои доходы, а также давать доступ к этим ресурсам, исходя из политических соображений, что может привести к конфликтам и угрожает глобальной безопасности. Для борьбы с этим США предлагают, в частности, поддерживать демократию в странах, географически близко расположенных к монополистам энергетических ресурсов. Следует также отметить, что предлагается создать международные стратегические запасы нефти на основе договоренностей с Индией и Китаем.

Таким образом, обеспечение экономических систем современной цивилизации минеральным сырьем и топливом - первичными субстанциями материального производства - является одной из глобальных проблем, решение которой требует комплексного подхода и скоординированных действий всего мирового сообщества.

Экономический потенциал любой страны во многом зависит от состояния ее энергетических ресурсов и условий их использования. Среди мировых проблем в последние годы одной из важнейших является энергетическая проблема. Человечеству для сбалансированного экономического развития всех стран мира не хватает примерно 5-6-кратного количества энергии по отношению к ныне производимой. Поэтому в условиях современных процессов глобализации для обеспечения стабильного экономического роста и обеспечения энергетической безопасности, любому государству необходимо уделить пристальное внимание эффективному использованию национального энергоресурсного потенциала

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Держжовнишинформ – мониторинг внешних товарных рынков <http://www.ukrdzi.com/>. – Название с экрана.
2. Дзысь Г. Украина на глобальных рынках 21 века // Экономика Украины. - 2006. - № 10. - С.93-95
3. Зиядуллаев Н. Экономика стран Содружества в условиях глобализации // Вопросы экономики. – 2007. – №3. – С.5.
4. Иванух Р. Природно-ресурсный потенциал Украины и пути повышения эффективности его использования // Р. Иванух, В. Данилишин // Экономика Украины. - 2005. - № 11. - С. 39-45
5. Кошеленко В.В. Ресурсный потенциал обеспечения энергетической безопасности страны в условиях глобализации // Зовнішня торгівля. – 2009. - №5-6. – С. 33-39
6. Statistical Review of World Energy 2011 / British Petroleum [Электронный документ].– Режим доступа.– <http://www.bp.com/productlanding.do?categoryId=6929&contentId=7044622>

РЕЗЮМЕ

В останні десятиліття найбільш значим явищем у світовому господарстві є динамічний розвиток процесів глобалізації як якісно нового, сучасного етапу інтернаціоналізації виробництва. У той же час спостерігається все більший розрив у показниках економічної динаміки розвинених, що розвиваються й особливо слаборозвинених країн, що в значній мірі є похідною глобалізації й вимагає посилення контролю за формами й методами її розвитку. У розвитку світової економіки в цілому й кожній державі зокрема величезну роль грає комплекс проблем, пов'язаних з видобутком і використанням енергетичних ресурсів. На сучасному етапі функціонування економіки ці проблеми найбільш актуальні, тому що більшість природних паливних ресурсів перебувають на грані вичерпання, і людство поки не має у своєму розпорядженні настільки ж ефективних і масово використовуваних енергоресурсів. Тому загострюється конкурентна й цінова ситуація на ринках традиційних паливних ресурсів, змушуючи уряди країн й окремих суб'єктів господарювання переглядати свою енергетичну політику, трансформуючи її відповідно до кризової ситуації на світовому ринку. У роботі розкриваються специфічні особливості світового ринку енергоносіїв, що за розглянутий період став джерелом декількох потужних потрясінь у світовій економіці. Для цього ринку характерні різкі зльоти цін, ріст нестійкості попиту та пропозиції. Саме він представляє для України найбільший інтерес, оскільки в цій області виникає саме значне негативне сальдо торговельного балансу країни.

Ключові слова: енергоресурси, енергетична безпека, економічний потенціал, енергоефективність, енергозабезпечення, глобалізація, розвиток.

РЕЗЮМЕ

В последние десятилетия наиболее значительным явлением в мировом хозяйстве стали динамично развивающиеся процессы глобализации как качественно нового, современного этапа интернационализации производства. В то же время наблюдается все углубляющийся разрыв в показателях экономической динамики развитых, развивающихся и в особенности слаборазвитых стран, что в значительной степени является производной глобализации и требует усиления контроля за формами и методами ее развития. В развитии мировой экономики в целом и каждого государства в частности огромную роль играет комплекс проблем, связанных с добычей и использованием энергетических ресурсов. На современном этапе функционирования экономики эти проблемы наиболее актуальны, так как большинство природных топливных ресурсов находятся на грани исчерпания, и человечество пока не имеет в своем распоряжении столь же эффективных и массово используемых энергоресурсов. Поэтому обостряется конкурентная и ценовая ситуация на рынках традиционных топливных ресурсов, заставляя правительства стран и отдельных субъектов хозяйствования пересматривать свою энергетическую политику, трансформируя ее в соответствии с кризисной ситуацией на мировом рынке. В работе раскрываются специфические особенности мирового рынка энергоносителей, который за рассматриваемый период стал источником нескольких мощных потрясений в мировой экономике. Для этого рынка характерны резкие взлеты цен, рост неустойчивости спроса и предложения. Именно он представляет для Украины наибольший интерес, поскольку в этой области возникает самое значительное отрицательное сальдо торгового баланса страны.

Ключевые слова: энергоресурсы, энергетическая безопасность, экономический потенциал, энергоэффективность, энергообеспечение, глобализация, развитие.

SUMMARY

In the last decennial events by the most significant phenomena in world facilities become dynamic developing processes of globalization as qualitative new, modern stage of the internalization production. In ditto time exists all deepening breakup in factor economic speakers developed and developing countries that to a considerable extent is a derived globalization and requires the reinforcements of the checking for the forms and

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

methods of its development. In development of the world economy as a whole and each state in particular enormous role plays the complex of the problems, in accordance with mining and use energy resource. On modern stage of the operating the economy of these problem the most actual, since majority natural fuel resource are found on galley proof of the closing, and mankind until has in its dictation so efficient and mass used power resource. So it is intensified competitive and price situation on the market traditional fuel resource, forcing government of the countries and separate subject of the management to revise its energy politician, transforming it in accordance with crisis situation on world market. It is open in this work the specific particularities world market power systems, which for considered period became the source several powerful convulsions in world economy. For this market is typical the sharp ascent of the prices, the growing to vagary of the supply and demand. Exactly it presents for Ukraine the most interest since in this area is appears the most significant negative balance of the balance of the country trade.

Key words: energy facility, energy safety, economic potential, energy efficiency, energy provision, globalization, development.

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Кравченко Л.А., к.е.н., доцент, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, завідувач кафедри економічної теорії

Постановка проблеми. Подальше загострення у світі конкурентної боротьби за ресурси (природні, енергетичні, інвестиційні, людські) виводить на перший план питання освоєння потенціалу нових знань, впровадження їх у виробничі процеси, підвищення на цій основі ефективності застосування обмежених виробничих ресурсів, зростання рівня продуктивності праці та забезпечення зростання виробничих можливостей, що сприятиме задоволенню зростаючих економічних потреб суб'єктів ринку.

Інвестиційна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого економічного зростання, здійсненні структурної модернізації економіки та підвищенні її конкурентоспроможності. На сучасному етапі розвитку економіки України особливу значущість набуває дослідження проблем забезпечення переходу до більш якісного, інвестиційно-інноваційного типу зростання, в основі якого лежать масштабні інвестиції. У найближчій перспективі роль інвестицій, особливо інноваційного характеру, різко зростатиме, що дозволить скоротити розрив в основних макроекономічних показниках між Україною і розвиненими країнами. Відтак пошук джерел інвестування розширення масштабів інвестиційної діяльності актуалізує питання розробки ефективного механізму її регулювання не тільки на загальнодержавному, але і на регіональному рівні. Для забезпечення стабільного розвитку регіонів інноваційний процес в Україні має отримати сучасний ринковий напрям – від замовника і споживача до виробника і розробника інновації. Тому державна інноваційна політика має враховувати зазначені зміни в сучасному інноваційному процесі. У цьому руслі має формуватися й інвестиційна політика. Вона повинна концентруватись переважно на інвестиційній підтримці розроблення інноваційної продукції та послуг, що відповідають потребам замовників і споживачів.

Актуальним завданням сьогодення є розробка комплексного аналізу інвестиційно-інноваційного потенціалу економіки України та її регіонів, що стало б науковим підґрунтям стратегії розвитку України в сучасних умовах глобалізації.

Питання щодо оцінки інвестиційної активності та інноваційного розвитку економіки України та регіонів посідає чільне місце у дослідженнях провідних вчених, серед яких О. Амоша, Ю. Бажал, А. Гальчинський, В. Гесць, В. Семиноженко, Л.Федулова, М. Якубовський та ін. Проблеми розвитку інноваційної сфери у контексті забезпечення національних інтересів розглядаються у працях Л. Антоноук, В.Бодрова, Д. Лук'яненко, А. Поручника. Пріоритетність заходів державної економічної політики щодо використання інвестиційних чинників відновлення економічного зростання і забезпечення структурного реформування економіки підтримують автори багатьох досліджень.

Метою статті є визначення пріоритетів залучення іноземних інвестицій, як чинника підтримки та розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Виклад основного матеріалу. Інвестування як складний суспільно-економічний процес пов'язане з виникненням сукупності суперечливих інтересів суб'єктів різних рівнів, які є учасниками інвестиційного процесу: для країни-інвестора - це політика «відкритості капіталу», для країни-реципієнта - політика «відкритості економіки», її інвестиційна привабливість. У сенсі зовнішньої інвестиційної динаміки треба враховувати, що доступ до ресурсів має конкурентний характер. Глобалізаційне сьогодення провокує ефект сканування світовим інвестиційним капіталом глобального економічного простору у пошуку ресурсних переваг тієї чи іншої території. Від інвестиційного потенціалу країни-реципієнта залежить, які капітали і в яких об'ємах прийдуть в країну, наскільки ефективно країна зможе використати вигоди іноземного інвестування [1].

В сучасних умовах коли посилюються взаємовплив економік та зростає їх відкритість, на погляд багатьох вчених, економічне зростання за умов глобалізації світової економіки в першу чергу буде відбуватися завдяки переливу капіталу, а ті економіки, які будуть спроможні конкурувати за потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) будуть швидше зростати у порівнянні з тими країнами, які не створили належних умов для залучення іноземного капіталу [2].

До останнього часу більшість ПІІ спрямовувалась з розвинутих країн до інших розвинутих країн. В 2010 році відбулись зміни у географії розміщення ПІІ: за даними ЮНКТАД вперше в історії міжнародного інвестування більше половини всіх глобальних прямих іноземних інвестицій (52,8%) отримали країни що розвиваються та країни з перехідною економікою [2]. Нажаль, Україна з одним з найнижчих показників в Європі із залучення ПІІ (959 дол. США на душу населення станом на 2010 рік) в останні роки погіршила свій глобальний індекс конкурентоспроможності, посідаючи у 2008-2009 рр. 72-у позицію з 134 країн, в 2009-2010 рр. - 82-у, а в 2010-2011 – лише 89-у [3].

Розподіл ПІІ за сферами економічної діяльності у післякризовий період засвідчує, що пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються посередницькі сектори економіки зі швидким обігом капіталу. У 2010 р. 56,5 % всього обсягу ПІІ спрямовано в фінансовий сектор, що було обумовлено необхідністю підтримки ліквідності банківських установ. Вагому частку ПІІ було залучено в сферу операцій з нерухомим майном (10,4 %) та торгівлю (9,6 %). В той же час в промисловість було залучено 15,7 % інвестицій, з яких 8,2 % - в металургійну галузь. Проте говорити про формування тенденції переорієнтації іноземних інвесторів у виробничу сферу ще зарано. До того ж у реальному секторі економіки основними реципієнтами ПІІ залишаються низькотехнологічні, енергоємні сфери виробництва та послуг, водночас відсутня зацікавленість інвесторів в підприємствах інноваційного спрямування.

Відповідно до зовнішньої інвестиційної динаміки треба враховувати, що доступ до ресурсів має конкурентний характер. Спільною рисою різних типів інвесторів є врахування конкурентоспроможності економіки потенційної країни-реципієнта, з усіма її складовими, щодо технологічного рівня, рівня кваліфікації робочої сили, інфраструктури і особливо – правового та адміністративного середовища. Той факт, що дві третини інвестиційних потоків замкнені на розвинутих країнах між собою, свідчить про орієнтацію інвесторів при виборі країн-реципієнтів на розвиненість їх економік, стабільність і передбачуваність економічної та політичної ситуації, мінімізацію ризиків. Якщо виходити з того, що мотиваційні механізми інвестиційної діяльності концентруються навколо пошуків ресурсів, пошуків ринків та пошуків способів ефективного виробництва, то, відповідно, наявність особливих конкурентних переваг у сфері видобування природних ресурсів, вартості робочої сили, місткості національного споживчого ринку, особливості інфраструктури національної економіки тощо – виступають чинниками привабливості інвестування. Важливо ці чинники чітко усвідомлювати і враховувати.